

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

Т.І. Світлична

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи

з курсу

«ПРОГНОЗУВАННЯ»

*(для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання
спеціальності б. 050100 «Економіка підприємства»)*

ХАРКІВ - ХНАМГ - 2009

Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу “Прогнозування” (для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форми навчання спеціальності 6.050100 «Економіка підприємства») / Укл.: Світлична Т.І. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 26с.

Укладач: Т.І. Світлична

Рецензент: доц. к.е.н. В.О.Пасічний

Рекомендовано кафедрою економіки будівництва,
протокол № 12 від 27.05.2009 р.

Вступ

Економічне прогнозування – невід’ємна частина системи управління економічним розвитком підприємства на всіх рівнях прийняття рішень. Ринкова економіка потребує урахування імовірнісних факторів розвитку, складання альтернативних програм розвитку підприємства і т. ін. Все це визначає підвищену роль прогнозних розрахунків у всіх сферах: інвестиційній, виробничій, соціальній і т. ін. Крім того, підвищується роль економічного прогнозування як інструменту контролю за ходом реалізації планів діяльності підприємства.

Прогнозування сьогодні входить практично в усі галузі науки, господарської і політичної діяльності. Але основним є економічне прогнозування, тому що розвиток економіки визначає темпи зростання інших елементів суспільної системи. Разом з тим економіка є однією з найбільш важливих і складних для прогнозу областей.

Робота підприємств в умовах ринкових відносин усе більше має потребу в науково обґрунтованому прогнозуванні їхньої діяльності. Пов'язано це насамперед з тим, що процес вироблення і ухвалення рішення містить у собі визначення безлічі альтернативних рішень, їхню оцінку і вибір єдиного, оптимального рішення. Результати прогнозування при цьому мають сенс немовби "матеріалу для міркування", на основі якого можна істотно підвищити наукову обґрунтованість економічних рішень.

Вивчення курсу "Прогнозування" спрямовано на оволодіння студентами необхідним інструментарієм економічного прогнозування. Уміння правильно вибирати і застосовувати методи прогнозування безсумнівно впливає на якість рішень, прийнятих у виробничо-господарській діяльності підприємств.

Предметом курсу є вивчення методів прогнозування ймовірних ситуацій результату подій в майбутньому для прийняття оптимальних рішень.

1. Загальні положення

При виконанні самостійної роботи з курсу «Прогнозування» студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами й методами навчання, видами й методами контролю знань.

Тематичний план дисципліни «Прогнозування» складається з двох змістових модулів, кожен з яких об'єднує у собі самостійний блок, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємозв'язками.

Таблиця 1 - Зміст навчальної дисципліни за модулями й темами

Назва змістового модуля та тем	Укрупнені початкові елементи
1	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ	
Тема 1. Зміст прогнозування як науки	Зміст та історія розвитку прогнозування як науки. Основні напрямки й принципи прогнозування. Зміст поняття "прогнозний фон", його різновиди.
Тема 2. Зміст і призначення економічного прогнозування	Зміст і призначення економічного прогнозування. Зв'язок прогнозування з плануванням. Класифікація економічних прогнозів й методів їх розробки. Інтуїтивні й формалізовані методи. Вибір методу економічного прогнозування.
Тема 3. Послідовність розробки економічних прогнозів	Послідовність розробки економічних прогнозів. Прогнозна ретроспекція, прогнозний діагноз, прогнозна перспекція.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 МЕТОДИ РОЗРОБКИ Й ОЦІНКА ЯКОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОГНОЗІВ	
Тема 4. Методи експертних оцінок у розробці економічних прогнозів	Загальна характеристика методів експертних оцінок. Область застосування експертних оцінок. Характеристика методів індивідуальних і колективних експертних оцінок. Підготовка і проведення експертизи. Методи обробки експертної інформації.
Тема 5. Методи екстраполяції	Сутність методів екстраполяції. Область застосування методів екстраполяції. Зміст понять "екстраполяція", "часовий ряд". Різновиди часових рядів. Визначення загальної тенденції розвитку техніко-економічних показників.

1	2
Тема 6. Методи моделювання	Сутність методів моделювання. Область застосування методів моделювання. Зміст понять “модель”, “моделювання”. Різновиди моделей. Етапи побудови моделей. Методика оцінки параметрів моделей.
Тема 7. Оцінка якості економічних прогнозів	Необхідність визначення якості економічних прогнозів. Зміст поняття і критерії якості економічних прогнозів. Статистичний та емпіричний шляхи визначення помилки прогнозу. Взаємозв'язок між поняттями якості й вірогідності прогнозу, корисності й вірогідності прогнозу. Сутність прогнозів, що “самоздійснюються” і “самоанулюються”.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні й практичні заняття, самостійна робота студента.

Таблиця 2 - Тематичний план дисципліни й розподіл обсягу годин за видами навчальної роботи студента

Зміст навчальної дисципліни (модулі й теми)	Години		
	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота
ЗМ 1 Теоретичні основи економічного прогнозування	6	6	36
Тема 1. Зміст прогнозування як науки	2	2	10
Тема 2. Зміст і призначення економічного прогнозування	2	2	13
Тема 3. Послідовність розробки економічних прогнозів.	2	2	13
ЗМ 2 Методи розробки та оцінка якості економічних прогнозів	11	11	38
Тема 4. Методи експертних оцінок	4	4	10
Тема 5. Методи моделювання	2	2	9
Тема 6. Методи екстраполяції	3	3	12
Тема 7. Оцінка якості економічних прогнозів	2	2	7
Всього	17	17	74

2. Рекомендації до самостійної роботи

Для опанування матеріалу дисципліни «Прогнозування» окрім лекційних, практичних занять, тобто аудиторної роботи значну увагу необхідно приділяти самостійної роботі. Самостійна робота студентів це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом під керівництвом викладача у час, вільний від обов`язкових навчальних занять. Час, відведений для цього, визначається навчальним планом за спеціальністю «Економіка підприємства».

Самостійна робота студентів передбачає такі види навчальної діяльності:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- самостійне опрацювання окремих розділів програми, що не вносяться до лекції;
- написання рефератів;
- розв`язування практичних завдань з курсу;
- підготовка до проміжного й підсумкового контролю.

Опрацювання теоретичного матеріалу передбачає вивчення лекційного матеріалу, розгляд питань, що наведені в табл. 3 із складанням стислого конспекту, й питань самодіагностики (див. табл. 4).

Таблиця 3 - Питання для самостійного опрацювання

Модулі й теми	Питання	Рекомендована література
1	2	3
Змістовий модуль		
1. Теоретичні основи економічного прогнозування		
Тема 1. Зміст прогнозування як науки	1. Основні сфери прогнозування 2. Установи та організації розвитку прогностики й розробки прогнозів 3. Приклади розробки галузевих прогнозів	Основна [1,4,5,7,8] Додаткова [5] Методична [2,3]

1	2	3
Тема 2. Зміст і призначення економічного прогнозування	1. Роль прогнозування в управлінні 2. Типологія прогнозів 3. Основні принципи прогнозування 4. Економічний потенціал народного господарства - основа економічного й соціального прогнозування 5. Основні завдання і функції прогнозування в умовах реформування економіки	Основна [2,8,9] Додаткова [2,4] Методична [1,2]
Тема 3. Послідовність розробки економічних прогнозів	1. Системи безперервного прогнозування 2. Застосування новітніх технологій у прогнозуванні 3. Інформаційне й програмне забезпечення прогнозованих рішень	Основна [2,4,7,8] Додаткова [4,5] Методична [1,2]
Змістовий модуль 2. Методи розробки та оцінка якості економічних прогнозів		
Тема 4. Методи експертних оцінок	1. Практичне застосування інтуїтивних методів 2. Сутність й порівняльний аналіз та модифікації методу «Дельфі» 3. Правила й сутність етапів проведення прямої «мозкової» атаки 4. Сутність, правила та умови побудови «дерева цілей» 5. Основні призначення комплексної системи прогнозування «Прогнозний сценарій»	Основна [2,7,8] Додаткова [1,4] Методична [1,2]
Тема 5. Методи моделювання	1. Моделі регіонального аналізу 2. Макроекономічні моделі в прогнозуванні 3. Структурні моделі в прогнозуванні: сутність та приклади застосування 4. Модель динамічного міжгалузевого балансу	Основна [4,5,6,8] Додаткова [2,4] Методична [1,2]
Тема 6. Методи екстраполяції	1. Принципи побудови логічної формалізації 2. Порівняльний аналіз механічних й аналітичних методів згладжування часових рядів 3. Види кривих зростання в аналізі часових рядів 4. Вибір кривої зростання за характером зміни показника	Основна [3,6,7,8] Додаткова [2,3,4] Методична [1,2]
Тема 7. Оцінка якості економічних прогнозів	1. Оцінювання адекватності прогнозованої моделі 2. Протиріччя у визначенні оптимальності прогнозу	Основна [1,2,8] Додаткова [1,5] Методична [1,2]

Таблиця 4 - Контрольні запитання для самодіагностики

Модулі й теми	Питання
1	2
Змістовий модуль	
1. Теоретичні основи економічного прогнозування	
Тема 1. Зміст прогнозування як науки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Яка роль прогнозування у розвитку суспільства? 2. Які основні етапи розвитку прогнозування? 3. Як пов'язані між собою поняття: прогнозування, і передбачення; гіпотеза, прогноз, план? 4. Які основні напрямки прогнозування? 5. На яких принципах ґрунтується процес прогнозування? 6. Що є предметом вивчення курсу "Прогнозування" і з якими курсами він зв'язаний?
Тема 2. Зміст та призначення економічного прогнозування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Яка роль економічного прогнозування в керуванні виробництвом на підприємстві? 2. У чому полягає принцип усічення "конуса рішень"? 3. Що являє собою процес "прогнозування - планування"? 4. Загальні й відмітні риси прогнозування і планування, прогнозу й плану? 5. Як класифікують економічні прогнози? 6. Як класифікують методи економічного прогнозування? 7. Чи впливає вибір методу на точність прогнозу?
Тема 3. Послідовність розробки економічних прогнозів.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Яка послідовність робіт, що виконуються при розробці економічного прогнозу? 2. Що містить у собі завдання на прогноз?

1	2
	3. Яка мета аналізу об'єкта прогнозування? 4. Зміст принципів аналізу об'єкта прогнозування? 5. За якими ознаками класифікують об'єкти економічного прогнозування?
Змістовий модуль 2. Методи розробки та оцінка якості економічних прогнозів	
Тема 4. Методи експертних оцінок	1. Яка область застосування експертних оцінок? 2. Які переваги й недоліки методів колективних і індивідуальних експертних оцінок? 3. Які роботи проводять на етапі підготовки експертної оцінки? 4. Як формується група експертів? 5. Які вимоги ставляться до анкети? 6. Які існують методи обробки результатів експертної оцінки?
Тема 5. Методи моделювання	1. Що являє собою за змістом процес моделювання? 2. Як класифікують методи моделювання і моделі? 3. Які економетричні моделі зустрічаються при розробці економічних прогнозів? 4. Яка послідовність робіт при складанні економічного прогнозу методом моделювання?
Тема 6. Методи екстраполяції	1. Що таке екстраполяція? 2. Які гіпотези лежать в основі екстраполяції? 3. Що таке ряд динаміки чи часовий ряд?

1	2
	4. Чим виражається тенденція ряду динаміки? 5. Яка послідовність дій при прогнозуванні методами екстраполяції? 6. Які існують різновиди методів екстраполяції?
Тема 7. Оцінка якості економічних прогнозів	1. Чим характеризується вірогідність прогнозу? 2. Чи можна вірогідністю оцінювати якість прогнозу? 3. Як розрізняються управлінські ситуації залежно від ступеня керування, ситуацією з боку фахівця, що приймає рішення? 4. Що таке "самоздійснюваний" і "самоанулюючий" прогноз?

Підготовка до практичних занять передбачає виконання також практичних завдань і розрахункових задач. Ця частина самостійної роботи проводиться за змістом методичних вказівок до практичних занять.

Програма курсу «Прогнозування» передбачає проведення двох проміжних тестових контролів знань:

- із змістового модуля «Теоретичні основи економічного прогнозування»
- на третьому практичному занятті,
- із змістового модуля «Методи розробки й оцінка якості економічних прогнозів» - на восьмому практичному занятті.

У підготовці до проміжних тестових контролів студенту рекомендовано самостійно провести тестовий самоконтроль. Перелік тестових завдань наведено нижче.

3. Тестовий самоконтроль

Змістовий модуль 1 «Теоретичні основи економічного прогнозування»

Доповніть визначення, вписавши одне слово у відповідному відмінку:

1. Прогноз - науково обґрунтоване судження про можливі ..... стану об'єкта в майбутньому, про альтернативні шляхи й терміни здійснення яких-небудь результатів.
2. .... – наукова дисципліна про закономірності розробки прогнозів.
3. Прогнозування - процес .....прогнозів.
4. Гіпотеза – наукове передбачення на рівні загальної .....
5. План – постановка точно визначеної ..... і набір заходів з її досягнення.
6. Прогнозний фон (тло) - ..... об'єктів і зв'язків між ними, що визначає умови існування і функціонування об'єкта дослідження.
7. Принцип системності – принцип прогнозування, що вимагає взаємоувязки й супідрядності прогнозів об'єкта прогнозування і прогнозного тла та їхніх елементів.
8. Економічне прогнозування – - процес розробки економічних прогнозів на наукових методах пізнання економічних явищ і використанні всієї сукупності ..... і способів економічної прогностики.

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив:

9. Принцип прогнозування, що потребує взаємозв'язку об'єкта прогнозування з прогнозним фоном, називають принципом:
  - а) урахування специфіки об'єкта;
  - б) системного підходу;
  - в) вивчення об'єкта в динаміці;
  - г) вибору альтернативних рішень.
10. Прогнозом називають:
  - а) науково обґрунтоване судження про можливий стан об'єкта в майбутньому;
  - б) комплекс заходів із досягнення поставленої мети;
  - в) процес одержання перспективних даних;
  - г) аналіз статистичних даних про діяльність підприємства в минулому.

11. Врахування зовнішніх умов функціонування підприємства, тобто його прогнозного фону називають принципом:

- а) системного підходу;
- б) урахування специфіки об'єкта;
- в) складання альтернатив вирішення задач;
- г) динамічності оцінки.

12. Кілька варіантів стану аналізованого об'єкта в майбутньому розглядаються у:

- а) плані;
- б) прогнозі;
- в) аналізі;
- г) бухгалтерському обліку.

13. Залежно від збільшення ступеня визначеності економічні категорії "план", "гіпотеза", "прогноз" слід розставити таким чином:

- а) прогноз, гіпотеза, план;
- б) гіпотеза, прогноз, план;
- в) план, гіпотеза, прогноз.

14. Постановку точно визначеної мети і формулювання шляхів досягнення мети відбиває:

- а) план;
- б) прогноз;
- в) гіпотеза;
- г) передбачення.

15. Основними напрямками прогнозування виступають:

- а) медичне, функціональне і надзвичайне;
- б) соціальне, демографічне й економічне;
- в) функціональне, географічне й позабюджетне;
- г) системне, аналітичне й індивідуальне.

16. Принцип специфічності об'єкта прогнозування вимагає:

- а) аналізу статистичних даних підприємства за попередній період діяльності;
- б) використання математичних методів;
- в) вивчення особливостей об'єкта;
- г) виявлення типових характеристик об'єкта.

17. У прогнозуванні використовуються:

- а) методи теорії імовірності;
- б) методи теорії прийняття управлінських рішень;
- в) сальдовий метод;
- г) податковий метод.

18. Загальними рисами прогнозування і планування є:
- а) єдина мета й урахування вимог економічних законів;
  - б) тимчасові межі й широта охоплення завдань;
  - в) методи, що використовуються;
  - г) корисність і інтервальність.
19. Залежно від масштабу прогнозування прогнози поділяються на:
- а) інтуїтивні, формалізовані й логічні;
  - б) планифікаційні, інтервальні й управлінські;
  - в) довго- і середньострокові, оперативні;
  - г) макроекономічні, галузеві, регіональні і прогнози рівня підприємства.
20. Залежно від часу прогнозування розрізняють:
- а) прогноз умовний і безумовний;
  - б) прогноз інтервальний і точечний;
  - в) прогноз якісний і кількісний;
  - г) прогноз довго-, середньо- і короткостроковий, оперативний.
22. Залежно від форми вираження прогнозної величини розрізняють:
- а) умовний і безумовний прогноз;
  - б) інтервальний і точечний прогноз;
  - в) кількісний і якісний прогноз;
  - г) коротко- і середньостроковий прогноз.
23. Залежно від способу побудови прогнозу розрізняють:
- а) умовний і безумовний прогноз;
  - б) інтервальний і точечний прогноз;
  - в) кількісний і якісний прогноз;
  - г) коротко- і середньостроковий прогноз.
24. Прогноз, що стосується часу здійснення події, називається:
- а) умовний;
  - б) тимчасовий;
  - в) нормативний;
  - г) пошуковий.
25. Залежно від конкретності постановки завдань більш конкретним є:
- а) прогноз у порівнянні з планом;
  - б) план у порівнянні з прогнозом;
  - в) прогноз у порівнянні з економічним аналізом;
  - г) немає правильної відповіді.
26. Прогноз середнього доходу сім'ї є прогнозом:
- а) економічним;
  - б) демографічним;

- в) соціальним;
- г) науково – технічним;
- д) освоєння природних ресурсів;
- а) зовнішньополітичним.

27. Прогноз національного доходу є прогнозом:

- а) економічним;
- б) демографічним;
- в) соціальним;
- г) науково – технічним;
- д) освоєння природних ресурсів;
- а) зовнішньополітичним.

28. Прогноз чисельності населення є прогнозом:

- а) економічним;
- б) демографічним;
- в) соціальним;
- г) науково – технічним;
- д) освоєння природних ресурсів;
- а) зовнішньополітичним.

29. Прогноз індексу інфляції є прогнозом:

- а) економічним;
- б) демографічним;
- в) соціальним;
- г) науково – технічним;
- д) освоєння природних ресурсів;
- а) зовнішньополітичним.

30. Прогноз народжуваності є прогнозом:

- а) економічним;
- б) демографічним;
- в) соціальним;
- г) науково – технічним;
- д) освоєння природних ресурсів;
- е) зовнішньополітичним.

Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв:

31. Класифікаційні ознаки й основні види економічних прогнозів

Види економічних прогнозів:

- 1) загальне призначення;
- 2) макроекономічні;
- 3) спеціальні;
- 4) структурні;
- 5) ймовірнісні;

Класифікаційні ознаки:

- а) масштаб прогнозування;
- б) призначення прогнозу;
- в) структура об'єкту

- б) розвитку комплексів;
- 7) детерменовані;
- 8) галузеві;
- 9) регіональні;
- 10) підприємств.

прогнозування.

Відповіді надавати в такому вигляді (приклад):

- а) 1,2,3,4;
- б) 4,6,7 і т.д.

32. Класифікаційні ознаки й основні види економічних прогнозів

Види економічних прогнозів:

- 1) точечні;
- 2) дальнєсрочні;
- 3) оперативні;
- 4) інтервальні;
- 5) логічні;
- б) довгострокові;
- 7) середньострокові;
- 8) інтуїтивні;
- 9) короткострокові.

Класифікаційні ознаки:

- а) час упередження;
- б) ступінь обґрунтованості;
- в) спосіб побудови.

Відповіді надавати в такому вигляді (приклад):

- а) 1,2,3,4;
- б) 4,6,7 і т.д.

33. Класифікаційні ознаки й основні види економічних прогнозів

Види економічних прогнозів:

- 1) конфірмативні;
- 2) умовні;
- 3) пошукові;
- 4) планіфікаційні;
- 5) безусловные;
- б) управлінські;
- 7) нормативні.

Класифікаційні ознаки:

- а) мета;
- б) залежність від іншої події;
- в) функціональна ознака.

Відповіді записувати в такому вигляді (приклад):

- а) 1,2,3,4;
- б) 4,6,7 и т.д.

73. Класифікація методів прогнозування за ступенем формалізації:

Назва методів:

- 1) колективних експертних оцінок;
- 2) екстраполяції;
- 3) моделювання;
- 4) індивідуальних експертних оцінок.

Назва групи методів:

- а) формалізовані;
- б) інтуїтивні.

Відповіді надавати в такому вигляді (приклад):

- а) 1,2,3,4;
- б) 4,6,7 і т.д.

Змістовий модуль 2

«Методи розробки й оцінка якості економічних прогнозів»

Доповніть визначення, вписавши одне слово у відповідному відмінку:

1. Експертна оцінка - ..... експерта чи експертної групи щодо поставленого завдання.
2. Експерт - ..... фахівець з конкретної проблеми, що залучається для висловлювання своєї думки щодо поставленого завдання прогнозу.
3. Моделювання - уявне чи матеріальне .....реального процесу шляхом конструювання аналогів (моделей), в яких відтворюються принципи його організації і функціонування.
4. Екстраполяція - ..... минулих і дійсних закономірностей, зв'язків і співвідношень на майбутнє.
5. Часовий ряд - ..... послідовність, що характеризує зміну економічного явища в часі.
6. Тенденція ряду динаміки - деякий загальний ..... розвитку, довгострокова еволюція.
7. Період упередження - відрізок часу від моменту, для якого .....останні статистичні дані про досліджуваний об'єкт, до моменту, до якого відноситься прогноз.
8. Помилка прогнозу - апостеріорна величина ..... прогнозу від дійсного стану об'єкта.
9. Прогноз, що само здійснюється, - це прогноз, що виявляється достовірним тільки тому, що був .....
10. Самоанулюючий прогноз – це прогноз, що стає недостовірним тільки тому, що був .....

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив:

11. Методи експертних оцінок стосовно методів моделювання є:
- а) менш точними;
  - б) більш точними;
  - в) аналогічними за точністю;
  - г) непорівнянними в порівнянні.
12. Група експертів формується:
- а) тільки в колективних методах експертних оцінок;
  - б) тільки в індивідуальних методах експертних оцінок;
  - в) у колективних та індивідуальних методах експертних оцінок;
  - г) у формалізованих методах.
13. Величина коефіцієнта компетентності експерта може коливатися в межах:
- а) від 0 до 5;
  - б) від 0 до 2;
  - в) від 0 до 1;
  - г) від -1 до +1.
14. Кількість питань, що рекомендуються, в анкетах при експертній оцінці, складає:
- а) не більше трьох;
  - б) не більше семи;
  - в) не більше двадцяти;
  - г) не більше п'ятнадцяти.
15. Питання анкети, що містить варіанти відповідей на нього, називають:
- а) прямим;
  - б) закритим;
  - в) непрямим;
  - г) відкритим.
16. Питання анкети, що не містить в собі варіанти відповідей на нього, називають:
- а) опосередкованим;
  - б) закритим;
  - в) непрямим;
  - г) відкритим.
17. Ступінь погодженості думок експертів відбиває:
- а) коефіцієнт аргументації;
  - б) коефіцієнт конкордації;
  - в) коефіцієнт компетентності;
  - г) коефіцієнт ступеня знайомства.

18. Для формування групи експертів розраховують:
- а) коефіцієнт компетентності;
  - б) коефіцієнт аналітичності;
  - в) коефіцієнт аргументованості;
  - г) коефіцієнт ступеня знайомства.
19. Коефіцієнт компетентності розраховують на основі:
- а) аналітичності й компетентності;
  - б) аргументованості і ступеня знайомства;
  - в) ступеня знайомства і варіації;
  - г) компетентності й варіації.
20. Метод екстраполяції рекомендується використовувати у прогнозуванні:
- а) довгостроковому;
  - б) короткостроковому;
  - в) оперативному.
21. Між якістю і достовірністю прогнозу існує такий взаємозв'язок:
- а) якісний прогноз обов'язково буде достовірним;
  - б) якісний прогноз може бути недостовірним;
  - в) якісний прогноз не може бути достовірним.
22. Недостовірний прогноз, тобто той, що не здійснився:
- а) ніколи не може бути корисним;
  - б) може бути корисним;
  - в) немає правильної відповіді.
23. Метод рангування –це метод, що використовується:
- а) при обробці анкет експертів;
  - б) при формуванні групи експертів;
  - в) при складанні анкет для експертів.
24. Фактом здійснення прогнозу характеризується:
- а) якість прогнозу;
  - б) достовірність прогнозу;
  - в) корисність прогнозу.
25. Прогноз, що виконаний спеціалістами на повній, достовірній інформації, можна вважати:
- а) достовірним;
  - б) якісним;
  - в) оптимальним;
  - г) економічним.

26. Метод екстраполяції є:

- а) формалізованим методом прогнозування;
- б) інтуїтивним методом прогнозування;
- в) аналітичним методом прогнозування;
- г) методом моделювання.

27. Рекомендоване співвідношення між періодом упередження і періодом аналізу показників при застосуванні методу екстраполяції складає:

- а) 1 до 10;
- б) 1 до 3;
- в) 1 до 1;
- г) 1 до 2.

28. При аналізі рядів динаміки розраховують наступні показники:

- а) коефіцієнт конкордації і коефіцієнт аргументації;
- б) коефіцієнт аргументації і коефіцієнт компетентності;
- в) середній темп зростання і середній абсолютний приріст;
- г) коефіцієнт конкордації і коефіцієнт компетентності.

29. Відхилення фактичного значення економічного показника від прогнозного називають:

- а) якістю прогнозу;
- б) помилкою прогнозу;
- в) корисністю прогнозу;
- г) упередженістю прогнозу.

30. Фактом здійснення прогнозу характеризується:

- а) якість прогнозу;
- б) достовірність прогнозу;
- в) корисність прогнозу;
- г) ефективність прогнозу.

31. Недостовірний, тобто не здійснився прогноз:

- а) ніколи не може бути корисним;
- б) може бути корисним;
- в) завжди буде корисним;
- г) побудований на принципі вибору альтернативних варіантів.

Зробіть правильний вибір із наведеного переліку:

33. Прогноз необхідний фахівцю у випадку:
- а) якщо фахівець цілком чи частково керує результатом подій;
  - б) якщо фахівець частково керує результатом подій;
  - в) якщо фахівець цілком керує чи не керує результатом подій.

34. Якщо прогноз недостовірний, то це означає, що він:
- а) однозначно неякісний;
  - б) однозначно некорисний;
  - в) однозначно неповний;
  - г) може бути якісним;
  - д) може бути корисним.

Використовуючи умовні позначення, навести формулу:

35. Коефіцієнта компетентності

K_k – компетентність члена експертної групи;
 K_z – коефіцієнт ступеня знайомства експерта з виучуваною проблемою;
 K_a – коефіцієнт аргументованості.

36. Помилки прогнозу

U_i – фактичне значення економічного показника;
 $U_{i \text{ пр.}}$ – прогнозоване значення економічного показника.

37. Середнього абсолютного приросту часового ряду

y_1 – перший рівень часового ряду;
 y_n – останній рівень часового ряду.

38. Середнього темпу зростання часового ряду

y_1 – перший рівень часового ряду;
 y_n – останній рівень часового ряду.

39. Прогнозного значення показника на період упередження m

y_1 – перший рівень часового ряду;
 y_n – останній рівень часового ряду.
 $U_{n+m \text{ прогн.}}$ – прогнозне значення показника на період упередження m ;
 $\Delta_{\text{серед.}}$ – середній абсолютний приріст.

40. Прогнозного значення показника на період упередження m

y_1 – перший рівень часового ряду;
 y_n – останній рівень часового ряду.
 $U_{n+m \text{ прогн.}}$ – прогнозне значення показника на період упередження m ;
 $Tr_{\text{серед.}}$ – середній темп зростання часового ряду.

4. Самопідготовка до підсумкового тестового контролю

Підготовка до підсумкового тестового контролю передбачає закріплення матеріалу написаного студентом конспекту, розрахункових завдань практичних занять, основних категорій курсу і написання реферату (за варіантом згідно зі списком академгрупи).

Таблиця 5 - Основні категорії для закріплення матеріалу

Модулі й теми	Категорії
1	2
Змістовий модуль	
1.1 Теоретичні основи економічного прогнозування	
Тема 1. Зміст прогнозування як науки	Передбачення Принцип системності прогнозування Прогноз Прогнозування Прогностика Прогнозний фон
Тема 2. Зміст і призначення економічного прогнозування	Економічне прогнозування Методика прогнозування Метод прогнозування
Тема 3. Послідовність розробки економічних прогнозів.	Завдання на прогноз Етап прогнозування Проспекція Прогнозний діагноз Прогнозна ретроспекція
Змістовий модуль	
1.2 Методи розробки й оцінка якості економічних прогнозів	
Тема 4. Методи експертних оцінок	Експерт Експертна група Експертна оцінка Компетентність експертної групи
Тема 5. Методи моделювання	Екзогенна перемінна Ендогенна перемінна Модель

1	2
Тема 6. Методи екстраполяції	Екстраполяція Моделювання Період попередження Тенденція ряду динаміки Часовий ряд Тренд
Тема 7. Оцінка якості економічних прогнозів	Помилка прогнозу Прогноз, що самоздійснюється Самоанулюючий прогноз

Таблиця 6 - Теми для написання рефератів

Варіант	Тема
1	2
1	Нове в прогнозуванні й плануванні розвитку економіки
2	Сутність, основні риси прогнозування у зарубіжних країнах
3	Основні завдання та функції прогнозування в умовах реформування економіки
4	Принципи прогнозування: сутність, зміст і використання при складанні прогнозів
5	Інтуїтивні індивідуальні методи прогнозування, їх переваги, недоліки, сфера застосування
6	Колективні методи прогнозування, практичні приклади їх застосування
7	Сутність й різновиди комплексних методів прогнозування
8	Використання балансових моделей у розробці прогнозів
9	Використання програмно – цільового методу в прогнозуванні динаміки розвитку народного господарства
10	Роль економічного й соціального прогнозування в розвитку економіки
11	Роль прогнозування у посиленні конкурентноздатності підприємств в умовах ринкової економіки
12	Характеристика та приклади застосування комплексних макроекономічних моделей
13	Інформаційне і програмне забезпечення прогнозованих рішень
14	Економічний потенціал народного господарства - основа економічного і соціального прогнозування
15	Установи і організації розвитку прогностики та розробки прогнозів
16	Прогнозування в системі маркетингу
17	Прогнозування розвитку функціональних підрозділів і організаційних структур управління підприємством в умовах ринку

1	2
м	Прогнозування соціально-економічного розвитку підприємства
19	Сучасні методи аналізу й прогнозування цін
20	Прогнозування ефективності роботи підприємства
21	Прогнозування чутливості прибутку підприємства
22	Прогнозування фінансового стану підприємства
23	Прогнозування ефективності різних варіантів розвитку підприємства
24	Нові критерії і підходи при прогнозуванні соціального розвитку й рівня життя у сучасних умовах
25	Прогнозування ефективності виробництва
26	Прогнозування ефективності виробничо – комерційної пропозиції
27	Прогнозування виробництва рентабельного виду продукції
28	Прогнозування оптимального варіанта виробничого процесу
29	Прогнозування операційного важелю
30	Проблеми прогнозування ефективного використання економічного потенціалу

Список літератури

1. Основна література

- 1 Владимирова Л. Прогнозирование и планирование в условиях рынка. М.: Дашков и К^о, 2000.
- 2 Гливенко С. Экономическое прогнозирование. - Сумы: Мрія –1, 2000
- 3 Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування. – К.: КНЕУ, 2001.
- 4 Герасименко В.П. Прогнозирование и планирование экономики: Практикум. – Минск.: Новое знание, 2001.
- 5 Мотышина М.С. Методы социально-экономического прогнозирования: Учебное пособие. — С Пб. Изд-тво С- Петербургского университета экономики и финансов, 1994.
- 6 Макроекономічне моделювання та прогнозування / За ред. Крюкової І. - Харків, 2000.
- 7 Прогнозирование и планирование экономики: практикум / Герасименко В.П. - Минск, 2001
- 8 Рабочая книга по прогнозированию: Монография. -М: Мысль, 1982.
- 9 Равікович Є.І., Присенко Г.В. Макроекономічне прогнозування: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2002.

2. Додаткові джерела

- 1 Бешелев С.Л., Гурвич Ф.Г. Математико-статистические методы экспертных оценок - М., Статистика, 1980.
- 2 Прогнозування і розробка програм. Методичні рекомендації / За ред.. В.Ф. Беседіна. – К.: Науковий світ, 2000.
- 3 Питерс Т., Уотермен Р. В поисках эффективного управления (опыт лучших компаний). -М., Прогресс, 1986.
- 4 Тейл Г. Прикладное экономическое прогнозирование. -М.: Прогресс, 1970
- 5 Тейл Г. Экономические прогнозы и принятие решений. -М.: Статистика, 1977.

3. Методичне забезпечення

- 1 Світлична Т.І. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи та завдання на неї з курсу “Прогнозування” (для студентів заочної форми навчання економічних спеціальностей). – Харків: ХДАМГ, 2006.
- 2 Світлична Т.І. Методичні вказівки до практичних занять з курсу “Прогнозування”. Харків: ХНАМГ, 2005.

Зміст

Стор.

Вступ.....	3
1. Загальні положення.....	4
2. Рекомендації з самостійної роботи.....	6
3. Тестовий самоконтроль.....	11
4. Самопідготовка до підсумкового тестового контролю.....	21
Список літератури.....	24

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу “Прогнозування” (для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форми навчання спеціальності 6.050100 – «Економіка підприємства»).

Укладач: Тетяна Іванівна Світлична

Редактор: М.З. Аляб`єв

Верстка: І.В. Волосожарова

План 2009, поз. 353 М

Підп. до друку 22.06.09	Формат 60x84 1/16	Папір офісний
Друк на ризографі	Умовн.-друк. арк. 1,5	Обл.-вид. арк. 1,8
Зам. №	Тираж 50 прим.	

61002, Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ

61002, Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12